

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijtenijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo, I. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; W. E. Engelen, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kuntz, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Mev. H. S. S. Kuyper, Bloemendaal; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Bullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; C. Tazelaar, Amsterdam; Dr J. Thijssen, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERHAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenl. en Ned. Indië f 7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertenties: 35 ct. p. r. Familieberichten 35 ct. p. regel.

INHOUD: De taal der Kerk I. — Uit de Schrift: Het is mij te zwaar (Num. 11: 14). — Kerkelijk Leven: Twee klippen II. — Uit het Pol. en Soc. Leven: De Kerk en de sociale kwestie (slot.). — Zending en Evangelisatie: Polemieck II. Zelfverrijding, zelfverrijking, zelfregering. — Kuyper Biblio-graafie XXXI. — Perschoot. — Kerknieuws.

DE TAAL DER KERK.

I.

De taal der kerk.

Als men dit onderwerp aanroert, en de aandacht er voor vraagt van het kerkelijk publiek, kan men zeker zijn van kritiek reeds op het eerste woord. De een hoopt onmiddellijk reformatie-gedreun te hooren in drommen van scheldwoorden en zet al vast het martelaarsgezicht van den De Genestef-naprater:

Verlos ons van den preektoon, Heer,
Geef ons natuur en waarheid weer.

En de ander haalt zijn schouders op als hij een dergelijk onderwerp hoort in verband brengen met een begrip als „reformatie”. Hij mompelt zoo iets van reformatie meer in de breedte dan in de diepte en daarmee kan dan ieder, die erover spreekt, naar huis gaan.

Nu, dat zij zoo, spreekt berusting. Evenwel voor ditmaal niet, zonder dat we elkaar herinnerd hebben, dat de Jan, van wien men zeggen kan:

Jan oordeelt — alles, zonder vrees,
Wat hij zegt, staat op pooten;
Hij weet vooral van Dominees
Ontelbare anekdoten

een erg ietlikken naam heeft: Jan Rap; en dat wij van Jan Rap in deze artikelen de maat niet bedoelen te zijn. Dit om ongewenschten bijval te beteugelen. En om valsche afkeuring, die misschien meent een jacht naar aardigheidjes te zullen vinden in wat volgt, tegen te gaan, merken we op, dat we behoorlijk zullen rekenen met De Genestef's opmerking, dat er „in de kerk” veel op door kan; maar:

Maar één ding is streng verboon,
Doodlijkste aller zonden:
Wee u, zoo ge in taal of toon
Aardig wordt bevonden!
Geestigheid heet spotternij,
Ongodisme, ketterij!
„Deftig, vormlijk, waardig”
Blijft de leus, en, heil den man,
Die het vroom verklaren kan:
„k Ben volstrekt niet aardig!”

Heusch, „Leonard” wil vandaag ook heelemaal niet probeeren „geestig” te zijn. Het zal in alle dingen ons volle ernst zijn, ook in ons spreken over „de taal der kerk”.

De taal der kerk.

We beginnen evenwel met ons onderwerp zeer streng te begrenzen. Over de poëzie der kerk zullen we 't niet hebben, doch alleen over haar

proza. En dan nog niet eens over alle proza, dat ze spreekt of schrijft, doch meer over dat proza, waarvan de kerk zich bedient in haar preeken en wat daarmee in meer nauw verband samenhangt.

Trouwens, voor die beperking en begrenzing ligt de reden voor de hand. Het is nu eenmaal een feit, dat de kerk, althans, gelijk wij ze zien en op onze levensweg ontmoeten, veel meer zich om haar proza, dan om haar poëzie bekommert. Het onderwerp, de stof der kerkelijke poëzie moge dan in geding zijn en veel hoofden warm maken (gezangen of psalmen), de vorm, de taal der poëzie laat de kerk vrijwel koud. Voorzover men in de kerk roept om gezangen, is de vraag, van wien de woorden zijn, doorgaans van on-dergeschikt belang. Het loopt meer over de vraag, wat men bezingen zal, dan op welke wijze, in welke woorden, in welken kunstvorm men zingen zal. Zelfs verdient het opmerking, dat de kwestie van den schoonen vorm, de aesthetische verheffing in het kerklied meestal slechts door hen gesteld wordt, die bezwaren hebben tegen uitbreiding van den kerkelijken liederenschat. Ik althans kan me niet herinneren, dat de op zichzelf gansch redelijke vraag: „hebben wij dichters, dichters bij de gratie Gods?” in een ander verband werd gesteld, dan in een redeneering, die bezwaren opperde tegen nieuwe gezangen. Maar dat bezwaar heeft het volk niet overgenomen. En dat spreekt vanzelf, zoolang de groote massa niet vraagt naar den vorm of naar de manier van zinging, wanneer het gaat over zijn poëzie. Het volk zingt zijn psalmberijming, zonder naar de woordvorming, zonder naar den kunstvorm in zijn psalmen onderzoek te doen. Het zou „murmureeren”, het zou zelfs protesteeren, als voor vele psalmen betere, mooiere „berijmingen” werden in de plaats der thans gangbare gesteld. Er zijn streken, waar Datheen niet wijken mag voor het genootschap „Laus Deo, salus populo”, noch voor Voet, noch voor Ghijzen. Is dat, omdat men Datheen's psalmen mooier vindt dan onze tegenwoordige psalmberijming? Geen kwestie van. Dat Huygens met Datheen's psalmberijming den draak stak, laat die menschen even koud, als dat anderen zijn poëzie vervolgden met het wapen van laster, dat dan gekeerd werd tegen den poët. ¹⁾ De oorzaak ligt niet in eenige bewuste redeneering, doch alleen in valschen behoudzucht, die desnoeds wel door ontdekking van ketterijen kan aangevochten worden, doch in geen geval door eenige belangstelling in den vorm der poëtische kunst of — kunsteloosheid. En dat zelfde verschijnsel — onverschilligheid voor de taal der kerkelijke poëzie — openbaart zich in andere vormen ook in onze kringen. Dat het genootschap „Laus Deo, salus populo” (waaraan wij berijmingen danken als van Ps. 2, 19, 23, 33, 42, 43, 66, 74, 90, 105, 121) grootendeels uit doopsgezinden en Remonstranten bestond, zou om dogmatische redenen sommige menschen kunnen prikkelen. En dat de heer Hendrik Ghijzen (die ons doet zingen o.a. Ps. 67, 75, 100, 122, 123, 130, 150) een eenzame zilversmid, doch geen litterator was, die zijn berijming samenflanst uit 17 andere ²⁾, zou de meer kunstzinnigen kun-

nen aanporren tot een roep om iets beters. Maar niemand roept, een heel enkele slechts toont zich openlijk bezwaard. En al staat Marnix van St. Aldegonde én dogmatisch én als letterkundige veel hooger dan de genoemde poëten; en al moest hij voor Calvinisten veel begeerlijker zijn dan de zilversmid Ghijzen en de aderlater Voet (die ons psalmen gaf als 1, 3, 16, 22, 25, 27 enz.); toch zou er ongetwijfeld veel rumoer geboren worden, als de berijming van Marnix op wettige wijze werd gekozen of slechts voor een gedeelte werd ingevoerd in de plaats van onze tegenwoordige berijming, die door Barger „n. staatscreatuur” genoemd is, „op volstrekt kerkelijk-onwettige wijze ingevoerd en bovendien voor een goed deel van Remonstrantschen oorsprong”; een uitspraak, die Biesterveld onderschrijft ³⁾. Verklaring van dit te verwachten protest zou dan eveneens alleen weer te zoeken zijn in een soort van behoudzucht met pure negatie van elk critisch onderzoek naar de taal onzer kerkelijke poëzie.

Ik meen niet te veel te zeggen, als ik beweer dat men in onze kringen onder den kansel zich niet druk maakt over poëzie en haar taal. De proef op de som levert de eenstemmige aandacht, waarmee zeer onderscheiden poëtische ontboezemingen worden aangehoord, als de preek ze geeft. Citeer in uw preek Da Costa of Gezelle, geef dramatiek of lyriek, geef plomp of fijn beeldsprakige verzen, ouderwetsche of moderne poëzie, het zal alles even goed en best zijn voor het meerendeel der hoorders, als ge blijft binnen de grenzen van hetgeen begrijpelijk, niet buitenissig, en dogmatisch zuiver is. Op die voorwaarden is elk „versje” als roerende afwisseling in de preek welkom.

Want een „versje” is een „versje” en om de variaties in de poëzie bekommert het volk zich niet.

Maar kom nu niet aan het proza der kerk! Want dezelfde massa, die „in het stuk” der poëzie van geen enkelen vorm vreemd opziet, (mits op de bovengenoemde condities), spitst onmiddellijk de ooren, wanneer het proza in de kerk afwijkt van een bepaald type. In de kerk heeft men vrede met de pluriformiteit der poëzie, maar men is er tegelijkertijd zeer gesteld op de uniformiteit van het proza. De prediker, die ten opzichte van de kunstvormen in de poëzie eclectisch te werk gaat, trekt de aandacht niet, maar wie ten opzichte van het proza zich een andere keus veroorlooft dan de keuze, die wel niet het volk gedaan heeft, doch die dan toch voor het volk gedaan is, die zal op zijn minst de aandacht trekken.

Men is in de kerk aan een bepaalden stijl gewend en op dien stijl gesteld.

Ik weet, dat ik met deze bewering niet alleen sta. Er zijn predikanten, die dit verschijnsel blijken te erkennen en die toonen er mee te rekenen. Ik bedoel met dit laatste ongeveer zooiets als Dr P. D. Chantepie de la Saussaye opmerkt aangaande Dr A. Kuyper. Hij zegt ⁴⁾ van Dr Kuyper:

„Met enkele anderen (o.a. L. v. Deyssel) veroorlooft hij zich de abnormale weelde van meer dan één stijl: den zoetelijken van „honig uit

¹⁾ P. Biesterveld. Het Gereformeerde Kerkboek, bl. 51

²⁾ Biesterveld, a.w. bl. 52

³⁾ a.w. bl. 52

⁴⁾ Geestelijke stroomingen. Haarlem, 1907, bl. 28/9.

ENST.

gewenschte
m. en voor

phouder.

MAAT.

ig, zooals
fwerking,
AVE bij
ERDAM
255 BERGWEG.

Reformatie”,
sympathie dit
m, wilt ook uw
DVERTENTIËN
zenden.



1" - GRONINGEN

BOERMA

2 - Telef. 755.

eerrenkleeding
Maat.

ZANBLAD
SUMATRA
SIGAAR.
FABRIKANT:
N.V. GEBR. SCHUPPEN
VEENENDAAL-WAGENINGEN
(GEBROED.)

nt „Allard”
2 :: ROTTERDAM

our vanaf f 1.25
ch f 2.—
f 2.50, f 3 en hooger
et Wijn f 3.—